

**АНАЛІЗ ЧИННИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ
ІЗ КУРСУ "ПРИРОДОЗНАВСТВО"
ЯК ПРОПЕДЕВТИКА ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ**

Розглядаючи пріоритетні напрями реформи загальноосвітньої і професійної школи можемо зазначити, що завдання школи полягає в тому, щоб забезпечити ріст, навчання і виховання школярів з максимальним наближенням до тих суспільних умов, у яких вони будуватимуть своє життя.

Реформа школи має на меті не лише забезпечити учням глибокі й міцні знання основ наук, докорінно поліпшити трудове виховання і професійну орієнтацію молоді, а й навчити думати, приймати власні не стандартні рішення, вміння і бажання відстоювати свою думку. Вона передбачає також посилення виховних функцій школи, підвищення її ролі у формуванні всебічно і гармонійно розвиненої особистості, вироблення у молоді наукового світогляду.

У розв'язанні цих завдань значна роль належить системі біологічних і географічних дисциплін, що вивчаються в школі, складовою частиною якої є курс "Природознавство" [2].

Програма навчального предмета „Природознавство” розроблена на основі Державного стандарту початкової загальної освіти, її зміст структурований за спірально-концентричним принципом, який передбачає неперервне розширення і поглиблення знань та повторне вивчення певних тем з метою глибшого проникнення в сутність явищ та процесів відповідно до вікових особливостей дітей. Вона має інтегрований зміст, поєднує пропедевтику біології та екології, географії, фізики, астрономії, хімії.

Основна мета навчального предмета “Природознавство” – формування природознавчої компетентності учнів шляхом засвоєння системи інтегрованих

знань про природу і людину, основ екологічних знань, опанування способами навчально-пізнавальної і природоохоронної діяльності, розвиток ціннісних орієнтацій у ставлення до природи [4].

Відповідно до базового навчального плану навчальний предмет “Природознавство” включає в себе не лише опрацювання і вивчення теоретичного матеріалу, а має 18 годин резервного навчального часу, який може бути використаний учителем на власний розсуд для організації різноманітних форм навчального процесу: екскурсій, проектної та дослідницької діяльності учнів, роботи з додатковими джерелами інформації.

Щоб з’ясувати, які пропедевтичні знання з географії використовують на уроках „Природознавства” в початковій школі, ми проаналізували чинні навчальні програми даного курсу.

Відповідно до змісту початкової загальної освіти програма предмета “Природознавство” має такі змістові лінії: “Об’єкти природи”, “Взаємозв’язки у природі”, “Земля – планета Сонячної системи”, “Україна на планеті Земля”, “Рідний край”, “Охорона і збереження природи”, “Методи пізнання природи”.

Кожний розділ програми передбачає проведення дослідницького практикуму, мета якого – вироблення дослідницьких вмінь учнів у процесі розв’язання задач практичного спрямування.

Для узагальнення вивченого матеріалу програма кожного класу містить розділ “Запитання до природи”. У цьому розділі запропоновані орієнтовні запитання, пошук відповіді на які вимагає інтеграції знань і передбачає застосування активних методів навчання та впровадження елементів проектної діяльності.

Тематика завдань може змінюватись учителем відповідно до матеріально-технічного забезпечення, наявності власних цікавих дидактичних розробок, підготовленості класу.

З’явилися завдання, які включають в активну співпрацю і батьків - "Запитай у батьків", що змушують дитину звертатись за знаннями і досвідом до батьків. Така робота поглиблює співпрацю між вчителем, учнем та батьками.

Збільшено кількість годин: з однієї до двох годин на тиждень. Зникли теми, щодо пізнання і усвідомлення людиною себе як особистості (ці теми винесено як окремий предмет "Я у світі", а також розглядаються у курсі "Основи здоров'я"). Матеріал зацентровано саме на пізнанні, дослідженні, усвідомленні себе в природі, вивченні природних процесів, впливу людини на природу і навпаки, збереженню навколишнього середовища.

Першочергове значення учитель надає спостереженням, власним дослідженням учнів, практичним роботам, демонстраційним і фронтальним досліддам, виготовленню моделей явищ природи тощо. Значна увага приділяється проектній технології. Усі запропоновані проекти мають, як правило, короткотерміновий та інтегрований зміст[3, 4].

Відбулись зміни і в використанні ключових слів щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів, вони передбачають саме розуміння та міркування над проблемою або досліджуванним об'єктом, процесом тощо. Саме тому просторові вирази переведені в більш предметні висловлення власної думки, як то:

Було :

- Має уявлення ;
- Називає;
- Розпізнає;
- Виявляє;
- Називає приклади;
- Виявляє інтерес;
- Прагне.

Стало :

- Наводить приклади;
- Розповідає;
- Групує;
- Спостерігає в групі;
- Досліджує;
- Порівнює;
- Знає;
- Аналізує;
- Працює в групі або в парі;
- Дотримується правил.

В змісті навчального матеріалу додалися :

- Дослідницький практикум;
- Міні – проекти;

- Демонстрація .

Аналіз навчального матеріалу

Клас	Навчальний матеріал з підготовки до вивчення географії	Географічна складова курсу
1 клас	<p>Вступ (1 год.)</p> <p>Тема 1. Світ, у якому ти живеш (14 год.)</p> <p>Тема 2. Світ неживої природи (7 год.)</p> <p>Тема 4. Рідний край (10 год.)</p> <p>Тема 5. Моя країна - Україна (8 год.)</p>	<p>Введено нові теми «Як людина пізнає світ», «Живі організми, їхні ознаки та умови, необхідні для життя».</p> <p>У розділі «Світ неживої природи» введено нові теми «Гірські породи та їх значення».</p> <p>Введено нові теми «Карта України та умовні позначки на карті: рівнини, гори, річки», «Водойми України, найбільші річки та озера, їх значення для людини», «Чорне та Азовське моря, їх значення», «Гори України. Природа Українських Карпат», «Природа Кримських гір».</p>
2 клас	<p>Вступ (4 год.)</p> <p>Тема 1. Природа восени (17 год.)</p>	<p>Введено вимірювання довжини тіні від гномона та планування регулярних (спостережень за висотою Сонця опівдні. Моделювання зміни дня і ночі за допомогою глобуса і джерела світла</p> <p>Зміни пір року на Землі за допомогою телурія</p> <p>Вивчається кругообіг води у природі; розрізняє види водойм; називає водойми рідного краю; визначає покази термометра</p>

	<p>Тема 2. Природа взимку (8 год.)</p> <p>Тема 3. Природа навесні (14 год.)</p> <p>Тема 4. Природа влітку (14 год.)</p>	<p>за малюнками; перевіряє народні прикмети передбачення погоди восени; спостерігає за погодою свого краю восени.</p> <p>Опис ознак зими в неживій природі; вимірювання температури води та повітря; фіксування результатів вимірювання температури.</p> <p>Оцінка власного вкладу у збереження природи; перевірка прогнозування погоди за народними прикметами; обговорення в групі результати спостережень за природою навесні; заходи щодо охорони тварин; первоцвітів.</p> <p>Обговорення в групі необхідності і заходів щодо збереження природи; прагнення оцінювати власний вклад у збереження природи; розуміння принципів дії сонячного годинника; значення квітів у житті людини.</p>
3 клас	<p>Вступ (1 год.)</p> <p>Тема 1. Вода (6 год.)</p> <p>Тема 2. Повітря (6 год.)</p> <p>Тема 3. Гірські породи. Ґрунти</p>	<p>Знання методів пізнання природи; вміння охарактеризувати різноманітність живої і неживої природи.</p> <p>Розуміння важливості вивчення властивостей води для практичних потреб людини.</p> <p>Вміння наводити приклади джерел забруднення повітря; розуміння, що повітря над сушею нагрівається і охолоджується швидше, ніж над водною поверхнею;</p> <p>Складається уявлення про гірські породи,</p>

	<p>(5 год.)</p> <p>Тема 4. Сонце – джерело енергії на Землі (8 год.)</p> <p>Тема 5. Рослини, тварини і середовища їх існування (24 год.)</p>	<p>корисні копалини та способи їхнього видобутку; про склад ґрунту; розуміння значення корисних копалин для людей та необхідність їхнього збереження; використання корисних копалин у господарській діяльності людини; характеризує значення ґрунту в природі і для життя людей.</p> <p>Перевага: енергозбереження.</p> <p>Визначення роботи людини з охорони природи.</p>
4 клас	<p>Вступ (1 год.)</p> <p>Тема 1. Наша Батьківщина - Україна (16 год.)</p> <p>Тема 2. Природа материків і океанів (18 год.)</p>	<p>Складається уявлення про цінність природи для життя людей та залежність людей від стану навколишнього середовища.</p> <p>Вивчається розташування України на карті світу, півкуль і Європи; розрізнення форми поверхні Землі; види корисних копалин; класифікація гір за висотою; схема будови річки; значення лісів для людини; розуміння значення ґрунту; причин забруднення ґрунту; характеристика природних зон; розуміє різницю між штучними та природними водними об'єктами; визначення на карті заданих об'єктів, моделювання ситуації щодо збереження і захисту природи.</p> <p>Визначення чисельності населення світу і України; причин, які вплинули на</p>

	<p>Тема 3. Наша адреса у Всесвіті (12 год.)</p>	<p>розселення людей; представників рослинного і тваринного світу материків; залежність господарської діяльності людей від природних умов; пристосування живих організмів до різних умов існування; показ на карті материка і океани.</p> <p>Визначаються причини змін пір року на Землі; зміну дня і ночі; знаходження на глобусі Північну та Південну півкулі, екватор, полюси; визначається напрямок на північ за допомогою Полярної зорі; визначаються сторони горизонту з допомогою компаса.</p>
--	---	--

Отже, ми бачимо, що навчальний матеріал містить суттєву складову щодо отримання учнями перших географічних знань. Програма з природознавства має на меті сприяти формуванню природознавчої компетентності учнів шляхом засвоєння системи інтегрованих знань про природу і людину, має забезпечити основи екологічної освіти, опанування способами навчально-пізнавальної діяльності, розвитку ціннісних орієнтацій у різних сферах життєдіяльності та природоохоронної практики.

Література:

1. <http://times.liga.net/articles/g013499.html>
1. <http://mnmc-nikolaev.at.ua/doc/dok2/prirodnavstvo.doc>
2. <http://sakovichira.blogspot.com/2010/10/2.html>
3. http://myclass.dp.ua/load/dlja_vchitelja/metodichna_skarbnichka/navchalni_programi_pochatkovoji_shkoli_1_4_klas/47-1-0-140